

Gdańsk, 23.01.2024

Dr hab. Wojciech Grabowski, prof. UG
Kierownik Zakładu Stosunków Międzynarodowych
Instytut Politologii
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytet Gdański

**RECENZJA DOROBKU NAUKOWEGO DR ROBERTA CZULDY
W ZWIĄZKU Z POSTĘPOWANIEM HABILITACYJNYM
W DZIEDZINIE NAUK SPOŁECZNYCH, W DYSCYPLINIE NAUKI O POLITYCE I
ADMINISTRACJI**

Wprowadzenie

Recenzję niniejszą przygotowałem w oparciu o postanowienie Komisji Uniwersytetu Łódzkiego ds. Stopni Naukowych w Dyscyplinie Nauki o Polityce i Administracji, powołujące mnie w charakterze recenzenta do Komisji w ww. postępowaniu. W otrzymanych z Uniwersytetu Łódzkiego materiałach znalazł się komplet wymaganej we wnioskach habilitacyjnych dokumentacji. Podstawą oceny jest wskazane przez Habilitanta osiągnięcie naukowe, na które składa się monografia „Polityka bezpieczeństwa Iranu – wymiar wewnętrzny i zewnętrzny”, opublikowana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego w 2022 r. (ss. 622). Materiały te pozwalają, na potrzeby stworzenia recenzji, na zapoznanie się z drogą naukową i osiągnięciami Habilitanta.

1. Podstawowe dane o Habilitancie

Dr Robert Czulda tytuł zawodowy magistra z zakresu nauk o polityce uzyskał w 2007 r. na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego na podstawie

pracy pt. „*Polityka bezpieczeństwa militarne Stanów Zjednoczonych po 11 września 2001 roku*”. Praca została doceniona i wydana przez Akademię Obrony Narodowej w 2010 r. Ponadto ukończył On roczne studia podyplomowe z „bezpieczeństwa narodowego” na Akademii Obrony Narodowej (2008). W 2012 r. Habilitant uzyskał stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego na podstawie rozprawy „*Polityka bezpieczeństwa Wielkiej Brytanii w latach 1945-1955*”. Od 2009 r. dr Czulda był zatrudniony na wspomnianym Wydziale, najpierw na stanowisku asystenta (2009-2012), a następnie od 2012 r. na stanowisku adiunkta. W roku akademickim 2017/2018 dr Czulda spędził jeden semestr na Uniwersytecie Maryland (*School of Public Policy, Center for International and Security Studies*) w ramach programu *Fulbright Senior Award*.

Prowadzone przez Habilitanta badania mieszczą się w obszarze nauk o polityce i administracji, ze szczególnym uwzględnieniem nauki o stosunkach międzynarodowych. Chociaż Habilitant badał i analizował państwa z różnych regionów i kręgów kulturowych (USA, Wielka Brytania, Iran, Irak, Katar, Rosja, Tajwan), co często stanowi zarzut o brak spójności dorobku, to w badanym przypadku należy uznać, że Habilitant wyspecjalizował się w badaniu bezpieczeństwa i polityki bezpieczeństwa różnych państw, ze szczególnym uwzględnieniem Iranu. Recenzent docenia umiejętność ekstrapolacji oraz badania polityki bezpieczeństwa z perspektywy wszystkich poziomów analizy (jednostki, państwa, systemu). Spośród 38 publikacji naukowych napisanych po uzyskaniu przez Habilitanta stopnia doktora (18 rozdziałów, 20 artykułów, z czego 16 w języku angielskim, 21 w języku polskim i 1 w języku perskim), połowa (19) bezpośrednio dotyczy Iranu, a 9 publikacji porusza problemy polityczne i bezpieczeństwa państw regionu Bliskiego Wschodu. Spośród wskazanych przez dr Czuldę publikacji, poza głównym osiągnięciem naukowym, warto wyodrębnić 2 monografie autorskie (*Polityka bezpieczeństwa Iranu – wymiar wewnętrzny i zewnętrzny*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego: Łódź 2022, ss. 622 oraz *Iran 1925-2014. Od Pahlawich do Rouhaniego*, PWN: Warszawa 2014, ss. 224.), oraz jedną monografię pod redakcją (*Islamska Republika Iranu na arenie międzynarodowej. Motywacje i kierunki polityki*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego: Łódź 2019, ss. 632). Szczególnie należy docenić ostatnią wymienioną

publikację pod redakcją, która składa się z 20 rozdziałów, napisanych przez uznanych badaczy z polskich i zagranicznych ośrodków naukowych. Dla zwiększenia przystępności dla polskiego środowiska, publikacja została napisana/przetłumaczona na język polski. Potwierdza to wysoką pozycję Habilitanta w środowisku polskich i zagranicznych iranistów oraz dążenie do popularyzacji wyników ich badań naukowych. Warto także podkreślić publikacje dr Czuldy w uznanych czasopismach zagranicznych takich jak „Asian Affairs” czy „Middle East Policy” wydawanych przez renomowane wydawnictwa Taylor & Francis oraz Wiley-Blackwell. Równie istotne są publikacje w czasopismach irańskich („International Studies Journal”, „International Studies Quarterly”) oraz w języku perskim (*Naghsz-e salahha-je taktiki-je hastei dar sijasatha-je sazeman-e NATO: be su-je bahinesazi ja enhelal?*, “International Relations Research Quarterly”, Volume 1, No. 13, Fall 2014, s. 37-64), co znacząco wpływa na umiędzynarodowienie badań Habilitanta.

Sumaryczny *impact factor* nie został podany przez Habilitanta, podobnie jak ilość publikacji w bazach *Web of Science* i *Scopus* (recenzent samodzielnie znalazł 4 takie publikacje). Liczba cytowań publikacji według bazy Google Scholar: 86 (69 po odjęciu prac zbiorowych pod redakcją), według Bazy Scopus: 11 (na podstawie 8 artykułów). Indeks Hirscha według bazy Google Scholar wyniósł 6, według bazy Scopus 3 (na podstawie 8 artykułów). Wskaźniki te potwierdzają rozpoznawalność autora w środowisku naukowym oraz uznanie jego publikacji, jako istotnych dla rozwoju badań nad Iranem, zarówno w Polsce, jak i zagranicą.

W ujęciu ilościowym wyżej przedstawiony dorobek należy uznać za w pełni wystarczający do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego w zakresie nauk społecznych. W dalszej części recenzji podejmę analizy i oceny jakości naukowej przedstawionych prac oraz umiejętności analitycznych Habilitanta, zdolności aplikacyjnych stosowanych metod badawczych oraz wkładu naukowej w rozwój dyscypliny.

2. Główne osiągnięcie naukowo-badawcze Habilitanta

Wskazanym przez Habilitanta osiągnięciem naukowym, które zgodnie z art. 219. ust. 1 pkt. 2 ustawy „Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce” z dnia 20 lipca 2018 r., stanowi podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, jest przedsięwzięcia zatytułowane „*Polityka bezpieczeństwa Iranu – wymiar wewnętrzny i zewnętrzny*”. Podstawą wskazanego przedsięwzięcia jest napisana przez Habilitanta monografia pod tym samym tytułem – „*Polityka bezpieczeństwa Iranu – wymiar wewnętrzny i zewnętrzny*”, wydana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego w 2022 r. (ss. 622). Recenzentami wydawniczymi publikacji byli dr hab. Daniel Boćkowski, prof. UwB oraz dr hab. Bartosz Wróblewski, prof. UR.

Warto na wstępie zauważyć, że przedłożona do oceny praca jest efektem wielu lat badań, zarówno teoretycznych, jak i terenowych w kraju i zagranicą (m.in. w Iranie, Katarze, Jordanii, Izraelu, USA, Wielkiej Brytanii, Gruzji, Armenii czy Singapurze) i dowodzi zaangażowania Habilitanta w badaną materię. Chociaż wydaje się to oczywiste to jednak trudno wyobrazić sobie prowadzenie badań nad Iranem oraz publikowanie na temat państwa irańskiego bez spędzenia w nim przynajmniej kilku miesięcy. Efekty naukowe obecności dr Czuldy w państwach Bliskiego Wschodu widoczne są w swobodnym poruszaniu się po problematyce regionalnej oraz w licznych analogiach i odniesieniach do państw regionu.

Monografia dr Czuldy jest szczegółowym studium badań nad bezpieczeństwem i polityką bezpieczeństwa Iranu, które uwarunkowane są zarówno przez impulsy, płynące ze środowiska międzynarodowego, jak również i wewnętrznego. Praca składa się z 12 rozdziałów, ujętych w porządku problemowym (w tym jeden teoretyczny), które przedstawiają ewolucję pojmowania terminu bezpieczeństwa, jak i wyzwań i zagrożeń, a także uwarunkowania polityki i strategii bezpieczeństwa. Autor ujął zarówno wpływ determinantów twardych i mierzalnych (geograficzne i gospodarcze), jak i tych niekwantyfikowalnych (historyczne czy kultura strategiczne) na politykę bezpieczeństwa Iranu. Habilitant zbadał także znaczenie instrumentów militarnych, znaczenie broni strategicznej oraz kwestie wewnętrzne, w tym zagrożenie terrorystyczne. W końcowym rozdziale przedstawiono problematykę bezpieczeństwa reżimu, w tym specyfikę procesu legitymizacji władzy,

mechanizmy utrzymywania bezpieczeństwa i stabilności reżimu oraz dokonano charakterystyki głównych zagrożeń przeciwko władzy Republiki Islamskiej. Na polskim rynku wydawniczym można śmiało powiedzieć, że jest publikacja niezwykle kompleksowa oraz aktualna, a przede wszystkim będąca wynikiem wieloletnich badań nad Iranem.

Autor już we wstępie wskazuje na to, co odróżnia jego książkę od innych publikacji o Iranie – badając bezpieczeństwo i politykę bezpieczeństwa autor przyjmuje perspektywę irańską (uwzględniającą odmienną od zachodniej religię, kulturę, doktryny polityczne, system polityczny etc.), a nie zachodniocentryczną. Jest to kluczowy punkt wyjścia, który będzie rzutował na końcowe wyniki badań. Wystarczy przytoczyć przykład regionalizmu arabskiego (Liga Państw Arabskich, Rada Współpracy Arabskich Państw Zatoki, Arabska Unia Maghrebu), który posiada podobną formę do regionalizmu zachodniego, jednak spełnia odmiennie funkcje, a w konsekwencji wywołuje inne skutki dla państw i regionu.

Warto także podkreślić że Habilitant jest świadomy trudności, jakie stały przed nim w prowadzonych badaniach nad Iranem. Jak słusznie zauważa Iran „nie jest łatwy do zrozumienia. Istnieje rozbieżność pomiędzy jego retoryką a działaniami, irańskim poczuciem krzywdy a czynami, a także pomiędzy celami ideologicznymi i narodowymi” (s. 14-15). Dodatkowo, powołując się na Sun Tzu dr Czulda pisze, że ukrywanie prawdy i szerzenie kłamstw nakierowane jest na ukrycie przed wrogiem stanu faktycznego i wprowadzenie go w błąd (s. 16). Wszystko to sprawia, że pozyskiwane informacje na temat Iranu są trudno dostępne i muszą być wielokrotnie weryfikowane. Przykładów takiej dezinformacji Habilitant już we wstępie podaje wiele: „Do działań utrudniających odkrycie prawdy zaliczyć można nazywanie korwet typu Bajandor niszczycielami – podobnie czyni się z lekkimi fregatami typu Moudż. Małe okręty raketowe typu La Combattante II (typ Sina/Kaman) w Iranie urosły do miana korwet, a więc okrętów średniej wielkości. Do fregat czyli okrętów o wyporności według światowych standardów rzędu co najmniej tysiąca ton, Iran zaliczył 150 tonowe kutry patrolowe” (s. 17).

Ciekawe jest także ujęcie Iranu jako państwa oraz Republiki Islamskiej jako konstrukcji politycznej, społecznej i religijnej. Pomimo istotnych powiązań dr Czulda słusznie zauważa, że „Iran

bez reżimu Republiki Islamskiej jest w stanie istnieć i się rozwijać (być może nawet lepiej), podczas gdy bez państwa i społeczeństwa Iranu tenże reżim skazany jest na śmierć” (s. 21). To trafne spostrzeżenie, które podkreśla wspomnianą perspektywę Islamskiej Republiki, dla której nadrzędnym celem/interesem jest przetrwanie, a jednym z narzędzi sekurytyzacja. Odróżnienie reżimu Islamskiej Republiki od państwa irańskiego, które swoje korzenie posiada w Cesarstwie Perskim jest kluczowe dla zrozumienia potrzeb (celów, interesów) reżimu oraz potrzeb (celów, interesów) państwa jako podmiotu praw międzynarodowego oraz irańskiego społeczeństwa, które nie są tożsame. To ciekawa perspektywa, która rzutuje na dalsze badanie bezpieczeństwa i polityki bezpieczeństwa Iranu oraz wnioski końcowe.

Habilitant we wprowadzeniu zawarł cele badawcze, hipotezę, metody i techniki badawcze oraz teorie stosunków międzynarodowych, odnoszące się do polityki bezpieczeństwa. Warto zauważyć, że między celami i hipotezą badawczą zachowano spójność

Hipoteza badawcza zakłada, że „determinanty subiektywne, to jest aspekty psychospołeczne (kultura strategiczna, przyjęta ideologia) stanowią istotny czynnik oddziałujący na kierunek i charakter polityki bezpieczeństwa Iranu, w tym jej celów i percepcji zagrożeń” (s. 25). To dość odważne założenie biorąc pod uwagę trudności i wyzwania w badaniu wpływu kultury/religii/ideologii na jakiegokolwiek zjawiska społeczne. Trudność polega na interpretowaniu wypowiedzi, zachowań, dokumentów przedstawicieli władzy, co sprzyja subiektywnym/odmiennym ocenom i może prowadzić do mylnych wniosków. Habilitant wybrał zatem trudniejszą drogę badawczą (co jest zamysłem nader ambitnym), zamiast podejmować badania nad twardymi uwarunkowaniami polityki bezpieczeństwa i zdecydowanie łatwiej dojść do określonych wniosków. Habilitant wyjaśnił także sens postawienia trzeciej hipotezy, która mówi o tym, że „Iran w swojej polityce bezpieczeństwa jest nie mniej racjonalny niż inni uczestnicy systemu międzynarodowego, a więc co do zasady decyzje podejmowane są w oparciu o logiczne przesłanki, zaś obrona strategii jest najlepszą z możliwych – biorąc pod uwagę obiektywne ograniczenia i relacje zysków i kosztów”. O ile dla badaczy stosunków międzynarodowych na Bliskim Wschodzie tak postawione założenia może

wydawać się oczywiste i naturalne, to dr Czulda wyjaśnia, że nie brakuje przykładów, pokazujących brak logiki i racjonalnego myślenia decydentów w Teheranie.

Dojrzałe naukowo wydaje się także podejście Habilitanta, który jest świadomy ograniczeń, jakie oferuje szkoła realizmu politycznego (mimo dominacji tej teorii w wyjaśnianiu zjawisk i procesów politycznych i międzynarodowych na Bliskim Wschodzie), dlatego czerpie on z założeń innych teorii stosunków międzynarodowych – idealizmu, konstruktywizmu, liberalizmu. We wprowadzeniu możemy odnaleźć charakterystykę miejsca Iranu w stosunkach międzynarodowych oraz w regionie Bliskiego Wschodu przy wykorzystaniu teorii stosunków międzynarodowych uwzględniającą m.in. ideologię fundamentalizmu obecną wśród elit politycznych, antyzachodnią oraz antywestfalską politykę Iranu na arenie międzynarodowej, związki Iranu z podmiotami niepaństwowymi, obecność Iranu w instytucjach międzynarodowych (jednak w bardzo ograniczonym zakresie), chęci wykorzystania *soft power* oraz *power of attraction* w dążeniu do dominacji (znowu w ograniczonym zakresie), obrona przed uciskiem (echa kolonializmu albo bardziej współcześnie - „zderzenie cywilizacji”).

W rozdziale I poświęconym ramom teoretycznym polityki i strategii bezpieczeństwa dr Czulda zestawia pojęcia bezpieczeństwa, zarówno te wypracowane przez zachodnich, jak i irańskich ekspertów. Ciekawe jest ujęcie Sadżada Abedi, który w potęgę miękkiej upatruje narzędzi prowadzenia „miękkiej wojny”, podając jako przykład zamknięcie kont na Instagramie generałów Qasema Solejmaniego i Mohammada Alego Dżafariego (s. 58-59).

Autor słusznie zauważa, że „gdyby stan bezpieczeństwa Republiki Islamskiej oraz perspektywy rozwoju tego państwa oceniać jedynie przez pryzmat oficjalnych wypowiedzi, wnioski byłyby nad wyraz pozytywne, i to zarówno na płaszczyźnie gospodarczej, jak i geostrategicznej (s. 538).

Wartością dodaną publikacji są liczne wykresy i ilustracje, które pozwalają w jeszcze bardziej przystępny sposób przedstawić zawile często powiązania/połączenia/synergie między różnymi zjawiskami czy elementami tych zjawisk.

Z powodów objętościowych nie mam możliwości przytaczania treści i oceny każdego z 12 rozdziałów publikacji ale moją uwagę zwrócił rozdział 4 zatytułowany „Kultura strategiczna Iranu”. Odnosi się on bezpośrednio do postawionej przez autora hipotezy o wpływie kultury strategicznej na bezpieczeństwo i politykę bezpieczeństwa Iranu. Dr Czulda zauważa, że przez długi czas pomijano w badaniu bezpieczeństwa, normy, subiektywność i emocje ale wraz z rozwojem badań nad bezpieczeństwem zaczęto uwzględniać takie czynniki jak kultura, tożsamość i religia. Habilitant sprawnie odnosi się do teorii stosunków międzynarodowych (neorealizmu, konstruktywizmu) wskazując, że wszystkie sygnały, płynące do ośrodka decyzyjnego z zewnątrz są „przefiltrowywane przez niedostrzegalną siatkę, na którą składają się takie elementy jak: kultura, postrzeganie własnej tożsamości na tle innych czy charakter danego narodu (s 160). Uznawanie powyższych czynników za nieistotne prowadzi do wniosku, że każde państwo na świecie kieruje się taką samą logiką, ma takie samo postrzeganie świata, reguł rządzących systemem międzynarodowym i tak samo formułuje swoje interesy (s. 160). Ciekawym spojrzeniem Iranu na środowisko międzynarodowe, na które zwraca uwagę Habilitant jest perspektywa czasu. Jak pisze autor: decydenci Republiki Islamskiej patrzą na środowisko, w którym funkcjonują z perspektywy długookresowej. Są zdolni reagować na pewne wydarzenia po dłuższym czasie, ponieważ nie są ograniczeni cyklem wyborczym i związani z tym częstą zmianą władzy... w Iranie, podobnie jak na całym Bliskim Wschodzie, mawia się, że »na Zachodzie ludzie mają zegarki, a my mamy czas«” (165).

Pewnymi niedociągnięciami publikacji są: 1) brak krytycznej analizy literatury 2) brak interpretacji zamieszczanych wykresów (np. s. 22, co ciekawe autor odniósł się do wykresu w autoreferacie s. 8) 3) niedokładne oznaczenia hipotez (druga hipoteza nie została wyraźnie oznaczona, dodatkowo użyto trzech hipotez zamiast jednej głównej i dwóch pomocniczych) 4) sformułowania takie jak „egzystencjalne z wątpienie” na oznaczenie nieufności, niepokoju i niepewności intencji sąsiadów w regionie 5) pisząc, że publikacja ma na celu uzupełnienie luk w literaturze Habilitant nie wymienia, o jakie luki chodzi (s. 48). Warto także rozważyć pogłębienie analizy wpływu typu reżimu politycznego – reżimu autorytarnego na bezpieczeństwo i politykę

bezpieczeństwa państwa w ogóle, a Iranu w szczególności. To właśnie istota wszelkich autorytaryzmów, zgodnie z logiką, że utrzymanie reżimu/władzy oraz zapewnienie jej bezpieczeństwa stanowią nadrzędny *raison d'état*, który należy zapewnić/realizować przy pomocy wszelkich dostępnych środków. Takie postrzeganie władzy i bezpieczeństwa reżimu wpływa na politykę zagraniczną i współpracę regionalną państw na Bliskim Wschodzie. Ciekawym obszarem badań do dalszej eksploracji mogłoby stanowić wątek znaczenia oraz realizacji celów Iranu poprzez jego udział/współpracę w/z organizacjach/-mi regionalnych/-mi i międzynarodowych/-mi takich jak OPEC, BRICS, Szanghajská Organizacja Współpracy czy Organizacja Współpracy Gospodarczej.

Powyższe niedociągnięcia nie rzutują jednak na końcową, pozytywną ocenę monografii Habilitanta, którą należy uznać za przekrojową, opartą na metodologii nauk o polityce i stosunków międzynarodowych, krytyczną oraz zawierającą wiele istotnych dla naukowego poznania ocen i wniosków. Praca dr Czuldy została oparta na bogatej literaturze, obejmującej monografie, rozdziały, artykuły, wywiady z ekspertami, dokumenty źródłowe, analizy czy komentarze ośrodków naukowych i think-tanków, zajmujących się problematyką Bliskiego Wschodu.

Z pełnym przekonaniem mogę stwierdzić, że główne osiągnięcie naukowe Habilitanta przyczyniło się do rozwoju naukowego poznania, a przede wszystkim dyscypliny nauki o polityce, co przejawia się przede wszystkim w następujących dokonaniach:

1. Wykazanie i przydatność metod i technik badawczych w naukowym poznawaniu zagadnienia polityki bezpieczeństwa Iranu, analizowanej z uwzględnieniem uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych.
2. Niezwykle ważnych i poznawczo odkrywczych wnioskach badawczych. Jednym z nich z pewnością jest wniosek wskazujący na to, że celem działań Iranu, opartych na agresywnej retoryce, groźbach, dezinformacji jest ukrycie stanu faktycznego oraz zastraszenie drugiej strony, wprowadzenie zamieszania, zmniejszenie jej pewności siebie (s. 539). W dużym stopniu irańska retoryka to jednak efekt faktycznego strachu i próba ukrycia realnej słabości, głównie w potencjale gospodarczym i wojskowym, czego świadomość irańscy decydenci – niezależnie od publicznie głoszonych słów – zapewne mają (s. 540). Ma to budować obraz

silnego państwa i zdeterminowanej władzy, wzmacniając tym samym efektywność odstraszania agresorów i legitymizację wśród własnych mieszkańców (s. 540).

Poza głównym osiągnięciem naukowym Habilitanta warto przytoczyć przynajmniej kilka artykułów dr Czuldy, które należy uznać za bardzo interesujące z naukowego punktu widzenia. Artykuł „*Iran's Approach Towards Pakistan – Between Expectations and Reality*” powstał na bazie konsultacji zarówno w Iranie jak i Pakistanie, z kolei artykuł „*Polityka zagraniczna i bezpieczeństwa Islamskiej Republiki Iranu wobec Afryki Subsaharyjskiej*” podejmuje tematykę nie zbadaną w polskiej literaturze przedmiotu. Dr Czulda słusznie zauważa, że Afryka Subsaharyjska zyskała w ostatnich latach na dużym znaczeniu w polityce Iranu (podczas prezydentury Mahmuda Ahmadineżada), ale polityczna i gospodarcza słabość tego państwa, a także celowe działania Arabii Saudyjskiej, w drastyczny sposób ograniczają możliwość penetracji tego kontynentu przez Iran oraz wyznaczają granice afrykańsko-irańskiego zbliżenia, szczególnie na płaszczyźnie politycznej i militarnej.

Publikacje, składające się na dorobek Habilitanta dowodzą wysokiej jakości badań naukowych i z pewnością pokazują proces ewolucji/rozwoju naukowego, jaką Habilitant przeszedł od uzyskania stopnia doktora w 2012 r. Wszystkie prace zostały napisane w sposób interesujący i przystępny nawet dla czytelnika mniej zorientowanego w ukazywanej tematyce. Wartość publikacji podnosi prawidłowo stosowana metodologia oraz podejścia teoretyczne nauki o polityce i nauki o stosunkach międzynarodowych. Prace Habilitanta w istotny sposób przyczyniają się do poznania uwarunkowań polityki bezpieczeństwa Iranu. Powyższe podsumowanie dorobku publikacyjnego dr Czuldy stanowią zatem podstawę wniosku o nadanie kolejnego stopnia naukowego w zakresie dyscypliny nauk o polityce i administracji.

3. Pozostałe obszary zainteresowań naukowych i osiągnięcia w tym zakresie

Poza tematyką wskazaną jako główne osiągnięcie badawcze po 2012 r. oraz publikacje, dotyczące Iranu, praca naukowa Habilitanta dotyczyła innych obszarów badawczych:

- 1) Wyzwania dla bezpieczeństwa na obszarze Bliskiego Wschodu – w jego ramach dr Czulda zbadał zdolności obronne Syrii w kontekście interwencji zbrojnej NATO, wpływ Arabskiej Wiosny na bezpieczeństwo i politykę bezpieczeństwa Egiptu, rolę sił zbrojnych i współpracę wojskową na Bliskim Wschodzie, dokonał analizy porównawczej zbrojeń wśród arabskich państw Zatoki Perskiej oraz ich percepcji zagrożeń.
- 2) Polityka bezpieczeństwa w obszarze transatlantyckim (NATO) oraz obronność (rynek zbrojeniowy), w ramach której Habilitant analizował rolę Europy w polityce wojskowej USA, rolę Azji Środkowej w amerykańskich koncepcjach strategicznych (w ramach tego obszaru dr Czulda pozyskał dwa granty NATO Public Diplomacy Division, na bazie których opublikował dwie monografie zbiorowe: („*NATO Towards the Challenges of a Contemporary World*” razem z R. Łosiem, ss. 316 oraz „*Newcomers No More? Contemporary NATO and the Future of the Enlargement from the Perspective of “Post-Cold War” Members*” 2015 r. z M. Madejem, ss. 314).

Napisane w tej części dorobku prace zostały przygotowane prawidłowo pod względem metodologicznym i merytorycznym. Zawierają one bogatą literaturę (zwłaszcza anglojęzyczną) oraz zakończone są interesującymi poznawczo wnioskami i mieszczą się w polu badawczym dyscypliny nauk o polityce. Zarówno główne osiągnięcie naukowe, jak również pozostałe prace, składające się na dorobek naukowy Habilitanta dowodzą, że wykazuje się On znajomością literatury przedmiotu, prezentuje ustrukturyzowaną, analityczną znajomość problemów kluczowych z punktu widzenia jego badań.

Dorobek publikacyjny dr Roberta Czuldy, pod względem ilościowym i jakościowym spełnia wymagania stawiane osobom ubiegającym się o stopień naukowy doktora habilitowanego. Niewątpliwie przyczyniły się one do rozwoju nauk o stosunkach międzynarodowych oraz nauk o polityce i administracji.

4. Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach

Aktywność dr Czuldy w pozyskiwaniu środków zewnętrznych oraz realizowaniu zadań badawczych, jak również inicjatywy, wykazywane w ramach realizowanych projektów należy uznać za wyróżniające. Habilitant był wykonawcą i kierownikiem licznych projektów badawczych, zarówno krajowych, jak i badawczych. Szczególnie istotne były dwa projekty

- 1) Grant NCN w ramach konkursu SONATA 11 pt. „*Polityka bezpieczeństwa Iranu - wymiar wewnętrzny i zewnętrzny*”, realizowany w latach 2017-2022. W ramach projektu Habilitant przeprowadził kwerendy i konsultacje w USA, Iranie, Gruzji, Armenii, Singapurze. Efektem była monografia pod takim samym tytułem (Wydawnictwo UŁ 2022).
- 2) Grant w ramach programu „*Fulbright Senior Award*” (projekt badawczy: „*The Role and Position of the Caucasus in Iran’s Strategic Calculations—Political, Military and Economic Dimensions*”). W ramach projektu dr Czulda spędził pięć miesięcy na Uniwersytecie w Maryland, gdzie przeprowadził szereg wykładów (a także na innych amerykańskich uczelniach). Efektem projektu była podjęta współpraca z ośrodkiem analitycznym *Atlantic Council* w Waszyngtonie jako zewnętrzny ekspert ds. polityki bezpieczeństwa i obronności Iranu

Habilitant był także kierownikiem grantu Fundacji Prezydenta Geralda R. Forda (2019), w ramach którego przeprowadził badania w Bibliotece Prezydenta Geralda R. Forda w Ann Arbor, co pozwoliło mu na pozyskanie wiedzy na temat polityki USA wobec Iranu za rządów prezydenta Forda.

Dr Czulda był także kierownikiem grantu Polskiej Akademii Umiejętności Fundacji z Brzezia Lanckorońskich (2014), w ramach którego zbierał dokumentację, dotyczącą brytyjsko-sowieckiej agresji na Iran w 1941 r. Habilitant był także stypendystą programu „*Taiwan Fellowship*” Ministerstwa Spraw Zagranicznych Republiki Chin. Pozwolił on prowadzić badania na tematem „*The Military Security Policy of Taiwan. Current Situation and Challenges for the Future*” przez okres trzech miesięcy w 2013 r. na National Cheng-chi University w Tajpej. Jednocześnie w trakcie

pobyty prowadzono przedmiot w języku angielskim na temat „Conflict Management”. W 2016 r. na zaproszenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych Republiki Chin w Tajpej prowadzono tygodniowe badania na temat polityki obronnej i bezpieczeństwa Tajwanu.

Aktywność projektowa i grantowa dr Czuldy jest podstawą do sformułowania wniosku, że nie tylko skutecznie zabiegał on o środki finansowe na prowadzone badania, ale co ważne w ich ramach publikował raporty, analizy i publikacje książkowe w ramach nauki o polityce i nauki o stosunkach międzynarodowych. Biorąc pod uwagę niewielki odsetek wniosków grantowych składanych do NCN-u, który jest rozpatrywany pozytywnie, pozyskanie przez Habilitanta grantu w ramach konkursu SONATA, należy uznać za ważne osiągnięcie. Aktywność projektowa, grantowa i stypendialna Habilitanta jest ponadprzeciętna i wzorcowa, i zasługuje na szczególne uznanie.

5. Prezentacja wyników badań na międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych

Po uzyskaniu stopnia doktora, Habilitant uczestniczył w 31 krajowych i 20 zagranicznych konferencjach naukowych m.in. w Iranie, Turcji, na Tajwanie, w Singapurze, Czechach, Niemczech, Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych Ameryki czy Rumunii. Spora aktywność konferencyjna, a także udział w zagranicznych konferencjach naukowych, wpisywały się w zainteresowania badawcze Habilitanta. W części tych konferencji uczestniczyłem i mogę potwierdzić, że wystąpienia dr Czuldy były przygotowane na wysokim poziomie merytorycznym, a w dyskusji sprawnie potrafił On odpowiadać na pytania i wyjaśniać wątpliwości.

6. Osiągnięcia dydaktyczne

Habilitant prowadził seminaria licencjackie i magisterskie (w języku angielskim), w wyniku który wypromował 24 licencjatów. Niestety nie zawarł informacji o liczbie wypromowanych magistrów. Regularnie recenzuje prace licencjackie i magisterskie. W 2019 r. dr Czulda był także recenzentem pomocniczym rozprawy doktorskiej mgra Jakuba Gajdy pod tytułem „*Polityka Islamskiej Republiki Iranu wobec Afganistanu w latach 2001-2014*” (promotor główny: dr hab.

Ryszard Machnikowki, prof. UŁ). Rozprawa została obroniona w październiku 2021 r. na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego.

Habilitant był także opiekunem naukowym badaczy, którzy realizowali krótkoterminowe prace naukowe na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego w ramach m.in. programów Erasmus+ czy IANUS II. Habilitant uczestniczył w programie Erasmus – w latach 2010-2023 odbył 14 wyjazdów dydaktycznych do takich państw jak Bułgaria, Portugalia, Rumunia, Chorwacja, Grecja, Irlandia, Turcja (dwa razy), Słowacja (trzy razy) oraz Litwa (trzy razy). Dr Czulda prowadził także zajęcia w ramach programów „*Fulbright Senior Award*” i „*Outreach Lecturing Fund*” oraz na mocy porozumień międzyuczelnianych (m.in. w USA dla kadetów amerykańskich sił zbrojnych czy w Iranie). Należy także docenić przeprowadzone przez Habilitanta szkolenia z zakresu stosunków międzynarodowych, nauk politycznych i bezpieczeństwa międzynarodowego w ramach indywidualnych zaproszeń i w oparciu o autorskie treści programowe dla Izby Administracji Skarbowej w Łodzi czy członków Związku Strzeleckiego w Łodzi. Dr Czulda był także opiekunem Koła Naukowego „*Expressis Verbis*”. W tej roli zorganizował szereg wyjazdów terenowych dla studentów Uniwersytetu Łódzkiego, w tym do Nadleśnictwa Grotniki w Zgierzu (styczeń 2019 r.), Wojskowych Zakładów Lotniczych Nr 1 w Łodzi (kwiecień 2018 r.), 32 Bazy Lotnictwa Taktycznego w Łasku (marzec 2017 r., maj 2015 r., czerwiec 2014 r., październik 2010 r.) oraz do Parlamentu Europejskiego w Brukseli (czerwiec 2011 r.).

7. Osiągnięcia w zakresie popularyzacji nauki

Na polu popularyzacji nauki Habilitant może pochwalić się dużym dorobkiem, a zdobyte osiągnięcia można uznać za wzorowe. Pozwolę sobie wymienić tylko kilka najważniejszych: udział dr Czuldy jako prelegent na Festiwalu Książki Geopolitycznej w Warszawie (listopad 2022), udział z wykładem i w debacie na temat Azji Wschodniej podczas seminarium „*Azjatycki wiek*”, organizowanego przez Instytut Sobieskiego, udział w II Europejskim Forum Młodych Liderów (kwiecień 2022), wykłady dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku pt. „*Iran-kraj szalonych ajatollahów?*” (luty 2022), udział w Dziekańskim Panelu Dyskusyjnym na temat Iranu (luty 2020), wykład dla

uczniów klas policyjnych i wojskowych w Zespole Szkół Mundurowo-Technicznych w Ostrowie (grudzień 2019) czy wykład dla Domu Orientalis w Łodzi o współczesnym Iranie (marzec 2019).

Habilitant brał udział także w debacie organizowanej przez „Rzeczpospolitą” pt. „Obrona powietrzna i przeciwrakietowa. Najlepsze rozwiązania dla Polski i polskiego przemysłu obronnego”, (czerwiec 2014). Mocnym punktem w zakresie popularyzacji nauki jest stała współpraca z periodykami popularno-naukowymi oraz ośrodkami analitycznymi w Polsce i poza granicami kraju. Na tym polu należy wymienić „Polskę Zbrojną”, „Stosunki Międzynarodowe”, „Armia”, „Nowa Technika Wojskowa”, „Milmag”, „Lotnictwo”, „Defence24”, „Raport”, „Lotnictwo – Aviation International”, „Wojsko i Technika” oraz „Układ Sił”. Szczególnie cenna i nobilitująca dla Habilitanta jest współpraca (*regular contributor*) z branżowymi magazynami anglojęzycznymi (z zakresu geopolityki, stosunków międzynarodowych i obronności): „*Military Technology*”, „*Naval Forces*”, „*European Security & Defence*”, „*Maritime Defence Monitor*” oraz „*Defense Info*”.

Dr Czulda jest także ekspertem/analitykiem w ośrodkach:

- Krajowymi: Fundacja Pułaskiego, Układ Sił;
- Zagranicznymi: IHS Jane’s (Londyn, Wielka Brytania), Atlantic Council, DefenseInfo, Stimson Center (Waszyngton, Stany Zjednoczone)

W ramach współpracy z Defence 24 dr Czulda jest moderatorem Defence24DAY, największego wydarzenia na temat bezpieczeństwa i obronności w Polsce, która gromadzi tak naukowców i ekspertów, jak i przedstawicieli wojska i przemysłu obronnego.

Habilitant udziela się także w mediach (polskich i zagranicznych) jako ekspert ds. bezpieczeństwa i Iranu. Wśród mediów, w których występował dr Czulda, znajdują się między innymi Polsat, Polsat News, TVP, TVP Info, TVP Sport, Interia, TVN24, Gazeta Wyborcza, Gazeta Finansowa, Kurier Wileński, Biznes Alert, Money.pl, Wirtualna Polska, TV Toya, Gazeta Finansowa, Onet.pl, Polskie Radio, Radio Kielce, Polskie Radio 24, Radio Łódź i Tok FM. To także wywiady eksperckie dla Instytutu Nowej Europy oraz „Debat azjatyckich” Ośrodka Spraw Azjatyckich. Komentarze eksperckie – zarówno w formie video, jak i audio – znajdowały się również w takich mediach jak Sky News Arabia, The Independent, Xinhua, The New York Times, NHK

World-Japan, Deutsche Welle, Hispan TV (Iran), WION TV India, czy też Radio France Internationale.

Działalność popularyzująca naukę spotkała się z dwukrotnym wyróżnieniem: w 2015 r. Habilitant otrzymał medal Stowarzyszenia Kombatantów Misji Pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych, podczas gdy w 2014 r. został nominowany nagrody „Halabardy 2013” Akademii Obrony Narodowej i Ministerstwa Obrony Narodowej. Warto nadmienić, że 2012 r. – za artykuł opisujący wyjazd do Iraku – dr Czulda wygrał konkurs miesięcznika „Poznaj Świat” na najlepszy artykuł podróżniczy.

8. Osiągnięcia organizacyjne

Dr Czulda legitymuje się również licznymi osiągnięciami w pracy organizacyjnej i na rzecz nauki i dydaktyki. Potwierdzeniem tego jest Jego funkcja pełnomocnika ds. kierunku „*Bezpieczeństwo narodowe*” oraz zaplanowanych studiów w języku angielskim „*Security Studies*”. Habilitant jest także inicjatorem podpisania umów międzynarodowych o współpracy naukowo-badawczej i dydaktycznej pomiędzy Uniwersytetem Łódzkim a czterema zagranicznymi uniwersytetami:

- Universitas Gadjah Mada w Indonezji (zawarta w 2017 roku, przedłużona w 2022 roku);
- Islamic Azad University w Iranie (zawarta w 2015 roku);
- Państwowym Uniwersytetem w Erywanii (zawarta w 2016 roku);
- Uniwersytetem Karola w Czechach (zawarta w 2014 roku w ramach programu Erasmus).

Dr Czulda dzięki szerokim znajomościom w międzynarodowym środowisku akademickim, zorganizował liczne wizyty badawczo-dydaktyczne amerykańskich naukowców, żeby wymienić tylko dr Thomasa Durella-Younga (2022), Marka Silinskiego (2022) czy dr Schuylera Foerstera (2017). Dbając o współpracę międzynarodową Habilitant zorganizował fundusze na pobyt

w celach dydaktyczno-naukowych trzech doktorantów z Australii, Kataru i Stanów Zjednoczonych Ameryki.

Habilitant jest także pomysłodawcą i sekretarzem konferencji – międzynarodowej konferencji naukowej pod tytułem „NATO Towards the Challenges of a Contemporary World” (listopad 2016 r. w Instytucie Europejskim w Łodzi). Konferencja została dofinansowana przez NATO.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę wyżej wymienione osiągnięcia naukowo-dydaktyczno-organizacyjne, stwierdzam, że dr Czulda w najwyższym stopniu spełnia wymogi, stawiane kandydatom, ubiegającym się o stopień naukowy doktora habilitowanego. Habilitant w swojej publikacji przedstawił perspektywę irańską na bezpieczeństwo wewnętrzne i międzynarodowe, co z poznawczego i naukowego punktu widzenia należy ocenić jednoznacznie pozytywnie. Tym samym Habilitant odpiera zarzut braku rozeznania oraz znajomości faktów w sprawach politycznych, stawiany często osobom z poza Bliskiego Wschodu przez osoby z państw tego regionu. Habilitant sprawnie posługuje się warsztatem badawczym oraz prezentuje wysoką jakość badań, stanowiąc o znacznym wkładzie do naukowego poznania uwarunkowań bezpieczeństwa oraz polityki bezpieczeństwa Iranu. Jednoznacznie stwierdzam, że osiągnięcia naukowe Habilitanta przyczyniają się do rozwoju dyscypliny nauki o polityce i administracji. W związku z powyższym, popieram wniosek o nadanie dr Robertowi Czuldzie stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych, w zakresie dyscypliny nauki o polityce i administracji.

Dr hab. Wojciech Grabowski, prof. UG

